

Бойко О. В. Конституційні принципи та міжнародні стандарти забезпечення наукової діяльності: проблеми реценції в Україні у контексті зарубіжного досвіду

Стаття присвячена дослідженню головних засад наукової діяльності в національній та міжнародній площинах відповідно до політичного й соціального контексту їхньої реалізації. У результаті проведеного дослідження робляться висновки та формуються рекомендації, які було б доцільно врахувати під час формулювання стандартів та принципів наукової діяльності в Україні.

Ключові слова: наукова діяльність, принцип, стандарт, інтеграція, інновація, доброчесність.

Boiko O. Constitutional principles and international standards of scientific activity: problems of reception in Ukraine in the context of foreign experience

Including in the scientific community of the EU provide a significant amount of the benefits. It requires the implementation of a set of high standards of quality of scientific activity, to achieve which Ukraine is currently directing all its intellectual efforts. There is another not so clear conclusion: if our state reaches its goal, it can become a «point of non-return». Because the close relationship of the scientific community in the EU forms practically «the only organism», for the sake of the efficiency of work requires coherence.

Therefore, before integrating into the EU scientific community, Ukraine needs to study in detail the standards and principles of organizational and legal construction of scientific activities in order to ensure its organic inclusion and benefit from such cooperation.

One of the topical problems of reforming Ukrainian science lies in the axiological plane. The scientific community of the EU is building its reform policy, considering the principles of science improvement as a way for organizational transformations that will contribute to the achievement of specific high-quality results. In Ukraine, however, they remain for a long time in declarations in view of the desperate efforts of some representatives of the government and the scientific community to maintain the status quo of the current organizational structure, which blocks the path to meaningful shifts.

It has been established that the principles and standards of scientific activity are very closely related to the policy in the relevant field, and therefore the scientific community should make maximum efforts and involve all mechanisms of civil society in order to preserve the sustainability of those that will direct the national science to a truly high-quality level, which don't depending on the change of political orientations.

The guideline for the development of domestic principles and standards of scientific activity should be international principles, which according to the direction of their influence can be divided into the requirements of the virtue of the representatives of science and the quality of the scientific process, which may include including the educational process.

Key words: scientific activity, principle, standard, integration, innovation, integrity.

УДК 340.134

*Андрій Михайлович Ващенко,
аспірант юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

**ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ І ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ПРАВОВОЇ АНАЛІТИКИ**

Постановка проблеми. Правотворча діяльність органів і посадових осіб держави й місцевого самоврядування – складний і багатоаспектний феномен, що становить пізнавальний інтерес у широкого кола мислителів і філософів минулого, вчених і державних діячів сучасності. Це пояснюється її принциповим значенням для забезпечення формування, розвитку та подальшого удосконалення правового регулювання; якості та ефективності функціонування механізму держави, розбудови інституцій громадянського суспільства, збалансування національного та міжнародного рівнів правового впливу на суб'єктів соціуму тощо. У процесі здійснення будь-якого наукового дослідження важливе значення мають наукові розробки питань історії розвитку уявлень про об'єкт пізнання, що дає змогу встановити стан наукової розробки відповідних питань, визначити перспективи такого дослідження, виявити ті аспекти, які потребують наукової розробки й переосмислення. З погляду історії розвитку уявлень про правотворчу діяльність органів і посадових осіб держави й місцевого самоврядування слід зазначити, що вказане питання є одним із найбільш дискусійних у юридичній науці та становить потужний науково-дослідний потенціал, що обумовлено:

— по-перше, широким спектром наукових праць, які присвячені питанням правотворчої діяльності, котрі формувалися, розвивалися та переосмислювалися під впливом розвитку державності, розбудови механізму правотворчості, застосування юридико-технічних засобів формулювання норм права, особливостей правотворчої практики, взаємодії національного та міжнародного права й інших факторів, що впливали на специфіку практичного вияву досліджуваного явища. Це визначило стрімкий розвиток уявлень про правотворчу діяльність і відображення в них особливостей вказаних факторів;

— по-друге, змінюваністю правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування, що визначає її розвиток відповідно до розбудови суспільства, держави та відображає поточний стан наукового пізнання правотворчої діяльності як явища, що функціонує на сьогодні. Такий змінюваний характер правотворчої діяльності зумовлює її значний пізнавальний потенціал, що потребує постійної наукової розробки, обґрунтування конкретних положень, що відповідають поточним потребам функціонування правотворчої діяльності;

— по-третє, перспективністю наукового дослідження правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави й місцевого самоврядування, пов'язаною з недостатністю її наукового пізнання, наявністю наукознавчих прогалин щодо вивчення правотворчої діяльності, а також змінним характером правотворчості як явища правової реальності, що перебуває під впливом різноманітних факторів суспільного розвитку, котрі зумовлюють тенденції її розвитку, перспективи розбудови, які, зі свого боку, визначають пізнавальний інтерес до вивчення правотворчості діяльності у майбутньому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Правотворча діяльність органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування в науковому аспекті – сфера надзвичайно перспективна та потенційно цікава для активізації наукових досліджень, відзначається широким колом питань, що потребують свого наукового вивчення і переосмислення. Вказане підтверджується численними поглядами вчених, котрі вважають за доцільне посилити наукову розробку правотворчої діяльності загалом прикладними дослідженнями, що обумовлено існуючими недоліками законодавства України, його хаотичним розвитком, відсутністю єдиної концепції розбудови та критеріїв, яким воно повинно відповідати. Все це призводить до суперечливості змісту законодавства, наявності колізій та прогалин, породжує і в подальшому посилює диспропорцію у співвідношенні між законами і підзаконними актами на користь останніх [1, с. 45]. Безсистемність розвитку нормативно-правових актів та, відповідно, безсистемність правового регулювання суспільних відносин сприяє правотворчій інфляції [2, с. 30]. Недоліки практики правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування, які спричинені, зокрема, недостатністю її наукового дослідження, відсутністю концептуальних положень щодо вдосконалення, забезпечення її відповідності конкретним вимогам, правилам, положенням, негативно впливають або можуть впливати в майбутньому на рівень впорядкованості суспільних відносин, здійснюючи деструктивний вплив на їх зміст, породжуючи конфліктні ситуації у суспільстві [3, с. 269] тощо. Практика правотворчої діяльності в Україні підтверджує вказану тезу про деструктивний вплив на суспільство результатів правотворчості, зокрема в сфері мовної політики держави (наприклад, прийняття Закону України від 3 липня 2012 р. № 5029-VI «Про засади державної мовної політики України» [4], призвело до посилення розшарування суспільства за мовною ознакою, поляризації існування його соціальних груп). У цьому аспекті слід підтримати думку С. Слинька у тому, що «недосконалість законодавства, насамперед, обумовлюється недоліками правотворчості, що може виявлятися у непрофесійності суб'єктів правотворчості, недосконалості правотворчої процедури, відсутності належного забезпечення правотворчості тощо, тобто відсутності належної організації правотворчої діяльності. Все це в подальшому може призводити до недоліків у правовому регулюванні суспільних відносин» [5, с. 34–35].

Повністю поділяючи погляди зазначених вище вчених, думку щодо перспективності наукового пізнання правотворчої діяльності, зокрема й питань співвідношення правотворчої діяльності органів та посадових осіб держави і місцевого самоврядування, що є провідним аспектом пізнання правотворчої діяльності за критерієм носіїв правотворчих повноважень, їх належності до суб'єктів державної влади або суб'єктів громадянського суспільства, вважаємо за доцільне сфор-

мулювати мету цієї статті – визначення перспектив наукового дослідження правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування.

Основні результати дослідження. Важливе значення для всебічної характеристики перспектив наукового пізнання правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування мають питання перспектив її наукової розробки, які можливо встановити саме на підставі попереднього аналізу поглядів учених на вказану проблематику. Слід зазначити, що в юридичній літературі були зроблені поодинокі спроби розкрити пізнавальний потенціал правотворчої діяльності. Зокрема, на прикладі наукового дослідження локальної нормотворчості І. Кириленко наголошує на тому, що в сучасних умовах активізації практики локальної нормотворчості є серйозна необхідність наукового дослідження низки питань: 1) потребує уточнення понятійно-категоріальний апарат і формулювання єдиного, загальноприйнятого визначення локальної нормотворчості як самостійного правового поняття; 2) сьогодні вкрай важливо в науковому аспекті обґрунтувати стадійність локальної нормотворчості, визначити зміст, послідовність стадій нормотворення, що забезпечують результативність її здійснення; 3) важливим питанням у науковому аспекті залишається питання сфер застосування локальної нормотворчості; 4) потребують наукової розробки питання правового регулювання локальної нормотворчості, що має бути забезпечено на науковому рівні шляхом надання конкретних рекомендацій щодо вдосконалення локальної нормотворчості в Україні [6, с. 54–55]. С. Слинко у дисертаційному дослідженні так само звертає увагу на перспективи дослідження правотворчої діяльності, розкриваючи це питання крізь призму вивчення теоретико-правових аспектів правотворчої політики. Учений наголошує на тому, що перспективними напрямками слід визначити: по-перше, подолання заідеологізованості поглядів на явище правотворчості, що сформувалися у радянській юридичній науці, та подальшого їх впливу на сучасні наукові дослідження правотворчості і правотворчої політики в країнах пострадянського простору; по-друге, посилення міждисциплінарного характеру наукових досліджень правотворчої діяльності, що потребує застосування відповідного методологічного інструментарію; по-третє, потребує наукового переосмислення правотворчої діяльності крізь призму її реалізації на національному та міжнародному рівнях тощо [5, с. 39–40]. Подібні спроби були зроблені і у дослідженнях таких вітчизняних учених, як Ж. Дзейко [7], В. Косович [8], Т. Росік [9] та ін.

Висновки. Вважаємо, що в сучасних умовах розвитку правотворчої діяльності, значної поляризації публічних потреб та інтересів, котрі визначають об'єктивну необхідність зміни правового регулювання як передумови правотворчої діяльності, слід відзначити, що проблематика правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування набуває особливого значення в частині наукознавчого потенціалу, її наукова розробка є витребуваною як з погляду теорії права, так і практики здійснення правотворчої діяльності в Україні. На нашу думку, перспективи наукової розробки питань правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування як крізь призму її співвідношення, так і як самостійних явищ виявляються у межах таких напрямів науково-дослідної роботи:

1) посилення наукового дослідження історико-методологічних і правових аспектів співвідношення правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування, що включає в себе аналіз і періодизацію історії становлення, розвитку та перспектив наукового пізнання правотворчої діяльності, а також з'ясування методологічних аспектів вказаного наукового дослідження;

2) активізація наукового вивчення феноменологічних аспектів правотворчої діяльності як сфери функціонування органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування, що включає в себе встановлення понятійних аспектів правотворчої діяльності, уточнення визначення вказаного поняття, встановлення його ознак;

3) важливо здійснити аналіз та узагальнити наукові погляди вчених, які стосуються теоретико-правових і практичних аспектів правотворчих повноважень органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування, а також питань їх взаємозв'язку, з'ясувати й охарактеризувати положення, які визначають взаємозв'язок правотворчих повноважень органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування;

4) провести аналіз наукових підходів до розуміння процесуальних аспектів правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування, здійснити їх узагальнення; визначити та охарактеризувати спільні та відмінні ознаки процесу правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування;

5) потребують ґрунтовного аналізу наукові підходи до розуміння поняття «акт правотворчості», їх узагальнення та визначення переваг підходу, що буде взятий за основу подальшого дослідження. Необхідно встановити спільні та відмінні ознаки «актів правотворчості органів і посадових осіб держави» та «актів правотворчості органів і посадових осіб місцевого самоврядування», заклавши їх в основу розмежування правотворчої діяльності вказаних суб'єктів. Важливо уточнити визначення понять «акти правотворчості органів і посадових осіб держави» та «акти правотворчості органів і посадових осіб місцевого самоврядування» як самостійних елементів понятійно-категоріального апарату юридичної науки;

6) набувають високого рівня актуальності дослідження проблем та перспектив розвитку правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування в Україні в частині її узгодження, координації з метою недопущення конфлікту повноважень, колізій і прогалин у положеннях актів правотворчості тощо.

Використані джерела

1. Шемшученко Ю. С. Теоретичні засади концепції розвитку законодавства України / Ю. С. Шемшученко // Концепція розвитку законодавства України : матер. наук.-практ. конф. (травень 1996 р.). – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. – С. 42–47.
2. Поленина С. В. Общая теория права об оптимизации количественных и качественных параметров законов / С. В. Поленина // Правовая политика и правовая жизнь. – 2002. – № 1. – С. 30–35.
3. Бузун Е. В. Правотворчество в Российской Федерации: проблемы и перспективы // Молодой ученый. – 2012. – № 4. – С. 269–271.
4. Про засади державної мовної політики України : Закон України від 3 липня 2012 р. № 5029-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5029-17>.
5. Слинько С. С. Теоретико-правові аспекти правотворчої політики в сучасному суспільстві : дис. ... канд. юрид. наук / С. С. Слинько. – К., 2013. – 214 с.
6. Кириленко І. С. Локальна нормотворчість в сучасному суспільстві: теоретико-правові аспекти : дис. ... канд. юрид. наук / І. С. Кириленко. – К., 2014. – 187 с.
7. Дзейко Ж. О. Законодавча техніка в Україні (теоретико-історичне дослідження) : дис. ... д-ра юрид. наук / Ж. О. Дзейко. – К., 2011. – 452 с.
8. Косович В. М. Удосконалення нормативно-правових актів України: техніко-технологічні аспекти : монографія / В. М. Косович. – Л. : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. – 568 с.
9. Росік Т. В. Роль судової практики в сучасній правотворчості: теоретико-прикладні аспекти : дис. ... канд. юрид. наук / Т. В. Росік. – К., 2016. – 238 с.

Ващенко А. М. Перспективи наукового дослідження правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування як складова сучасної правової аналітики

У статті розкрито актуальність наукового пізнання теоретико-правових аспектів перспектив наукового дослідження правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування як складова сучасної правової аналітики. Узагальнено наукові погляди вчених, які стосуються аналізу перспектив наукового дослідження правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування. Встановлено науково-дослідний потенціал теоретико-правових аспектів правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування. Виокремлено й обґрунтовано положення, які визначають напрями наукового вивчення правотворчої діяльності органів і посадових осіб держави та місцевого самоврядування.

Ключові слова: правоутворення, правотворчість, правотворчі повноваження, правотворча діяльність, перспективи наукового дослідження правотворчої діяльності, органи і посадові особи держави та місцевого самоврядування.

Vashchenko A. Prospects of scientific research of law-making activity of bodies and officials of the state and local self-government as an integral part of modern legal analytics

The work reveals the relevance of scientific knowledge of the theoretical and legal aspects of the prospects of scientific research of law-making activity of bodies and officials of the state and local self-government as an integral part of modern legal analytics. The scientific views of scientists concerning the prospects of scientific research of law-making activity of bodies and officials of the state and local self-government are generalized. The research potential of the theoretical and legal aspects of law-making activity of bodies and officials of the state and local self-government is established. The provisions determining the directions of scientific study of law-making activity of bodies and officials of the state and local self-government are grounded and substantiated. Prospects of scientific development of issues of

law-making activity of bodies and officials of the state and local self-government are: 1) strengthening the scientific research of historical-methodological and legal aspects of the correlation of law-making activity of bodies and officials of the state and local self-government; 2) intensification of the scientific study of the phenomenological aspects of law-making activity as the sphere of functioning of bodies and officials of the state and local self-government; 3) it is important to analyze and generalize the scientific opinions of scientists concerning the theoretical, legal and practical aspects of the legislative powers of bodies and officials of the state and local self-government, as well as issues of their interrelations; 4) to analyze the scientific approaches to understanding the procedural aspects of law-making activity; 5) requires a thorough analysis of scientific approaches to understanding the concept of «act of law-making», their synthesis and identification of the benefits of the approach that will be taken as the basis for further research; 6) acquire a high level of relevance of research into the problems and prospects of the development of law-making activity of bodies and officials of the state and local self-government in Ukraine in terms of its coordination, coordination in order to prevent conflicts of authority, conflicts and gaps in the provisions of law-making acts, etc.

Key words: law-formation, law-making, law-making powers, law-making activity, perspectives of scientific research of law-making activity, bodies and officials of the state and local self-government.

УДК 349.2

*Леван Валер'янович Дарсанія,
аспірант Харківського національного
педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди*

ДОСВІД СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ТА ЯПОНІЇ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ У СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ

Постановка проблеми. Останні роки розвитку України характеризуються встановленням чіткого вектору на інтеграцію у європейське та світове співтовариство. Одним із головних напрямів втілення цього завдання є впровадження у різноманітних сферах в інтересах держави міжнародних стандартів, принципів, концепцій та ідей, а також удосконалення вітчизняного законодавства на основі зарубіжного досвіду. Ефективне визначення та попередження ризиків у соціально-трудо-вих відносинах є однією з основ соціальної політики держав світу, яка втілюється у законах і стандартах численних країн. Враховуючи, що на сьогодні функціонування сфери соціального захисту працюючих осіб не приносить необхідних якісних результатів у практичній реалізації його інструментів, дослідження та запозичення чужого досвіду є доцільним вектором розвитку інституту визначення ризиків у соціально-трудо-вих відносинах.

Аналіз досвіду інших країн у визначенні ризиків соціально-трудо-вих відносин сприятиме формуванню в Україні такої політики, яка матиме максимальну користь для захисту прав та інтересів усіх працюючих громадян держави. Актуальність дослідження зарубіжного досвіду визначення ризиків у соціально-трудо-вих відносинах зумовлена тим, що як демонструє практика інших держав, проблеми, існуючі на сьогодні в Україні, не є такими, які неможливо вирішити. Вважаємо, що дослідження зарубіжного досвіду лише позитивно сприятиме пошуку необхідного алгоритму для отримання бажаного результату.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Цей напрям поліпшення вітчизняного законодавства у досліджуваній сфері наразі не знайшов значну підтримку серед вітчизняних науковців. Зарубіжний досвід визначення ризиків у соціально-трудо-вих відносинах є малодослідженим і потребує всебічної розробки. До аналізу окремих питань зарубіжного досвіду визначення ризиків у соціально-трудо-вих відносинах зверталися М. Адаменко, В. Березуцький, Г. Гогіташвілі, О. Запорожець, Д. Іхно, Є. Карчевські, В. Лапін, Ю. Лис, М. Ромась та ін. Проте праці зазначених науковців безпосередньо не присвячені досліджуваному питанню, а загалом стосуються аналізу зарубіжного та міжнародного законодавства про соціальне забезпечення та охорону праці, чи окремих актів і стандартів. Окрім того, пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства на основі зарубіжного досвіду переважно не надаються у проаналізованих працях. Тому аналіз зарубіжного досвіду визначення ризиків у соціально-трудо-вих відносинах є важливим для нашого дослідження.